

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ:
навчальний посібник до виконання практичних занять**

*Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського як навчальний посібник для
студентів*

*першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» освітньо-
професійної програми «Економіка бізнес-підприємство»*

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2023

Державне регулювання економіки: навчальний посібник до виконання практичних занять [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. денної та заочної форм навчання першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка бізнес-підприємство» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: М. В. Шашина. Електронні текстові дані (1 файл: 350 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 50 с.

*Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського (протокол № 4 від 19.01.23 р.)
за поданням Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу (протокол № 5 від
26.12.22р.)*

Електронне мережне навчальне видання

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ:
навчальний посібник до виконання практичних занять

Укладач: *Шашина Марина Володимирівна*, д.е.н., доцент, професор кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Відповідальний редактор: *Тулчинська С.О.*, д.е.н., професор, завідувачка кафедри економіки і підприємництва, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Рецензент: *Кузнєцова К. О.*, к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту підприємства, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Навчальний посібник «Державне регулювання: навчальний посібник до виконання практичних занять» складений відповідно змістовним вимогам освітньо-професійної програми першого бакалаврського рівня «Економіка бізнес-підприємства» з метою надання допомоги освоєння дисципліни «Державне регулювання економіки». Містить комплекс питань, що охоплюють теоретичні засади державного регулювання економіки, розрахункові та тестові завдання, котрі сприяють засвоєнню та контролю щодо отриманих знань, освоєння сучасних методичних підходів економічного аналізу, розуміння окреслених тем державного регулювання економіки.

КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Основи державного регулювання	6
Тема 2. Планування та прогнозування в системі державного регулювання економіки	11
Тема 3. Державне регулювання фінансової сфери	16
Тема 4. Державне регулювання кредитно-грошової та монетарної сфери	20
Тема 5. Державне регулювання структурної політики	25
Тема 6. Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності	29
Тема 7. Державне регулювання зовнішньоекономічної та підприємницької діяльності	34
Тема 8. Державне регулювання соціальної політики	39
Перелік питань залікової роботи	44
Рейтингова система оцінювання результатів навчання	47
Рекомендовані джерела та ресурси	50

ВСТУП

Вивчення освітньої компоненти «Державне регулювання економіки» передбачає декілька етапів опрацювання тем, які включені до силябусу дисципліни і пропоновані студенту із ряду інших освітніх компонент.

Основна мета даного навчального посібника полягає в допомозі студентам засвоїти сучасні підходи щодо механізму державного регулювання економічних систем різного рівня та оцінювання ефективності регуляторного впливу держави на суб'єктів господарювання, можливості підвищити рівень усвідомлення теоретичного матеріалу, засвоїти практичні аспекти аналітичного характеру.

Особливий акцент здійснено на аналіз закономірностей і сучасних тенденцій регуляторного впливу держави, можливості проведення оцінювання ефективності функціонування суб'єктів регуляторної діяльності та розвиток відповідних об'єктів, дослідження поведінки економічних систем у результаті використання різноманітних інструментів та методів державного регулювання.

Метою навчальної дисципліни є обґрунтування завдань державного регулювання економіки; формування стратегії соціально-економічної політики держави; обґрунтування методів впливу держави на соціально-економічні процеси; проведення соціально-економічного прогнозування та програмування економічного і соціального розвитку.

Вивчення дисципліни дасть студенту змогу:

- аналізувати закономірності та сучасні тенденції регулювання економіки;
- визначати ефективність державного регулювання об'єктів економіки;
- використовувати закономірності розвитку системи державного регулювання економіки щодо підвищення регуляторного впливу держави на розвиток економічної системи.

У результаті засвоєння дисципліни студенти мають усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної

структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави; проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності; вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально- економічних і трудових відносин.

ТЕМА 1.**ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо суті, теорії походження та функції держави, а також об'єктивної необхідності державного регулювання.

***Ключові поняття:** ринкове саморегулювання, державне регулювання, змішане саморегулювання, параметри економічного розвитку, обмеження ринкового механізму, провали ринку, стани економіки, провали держави, концепції державного втручання, функції держави, принципи державного регулювання, методи державного регулювання.*

3. Питання для самоперевірки:

- 1.1. В чому полягає мета державного регулювання?
- 1.2. Яка об'єктивна необхідність державного регулювання економіки?
- 1.3. Як проявляються обмеження ринкового механізму саморегулювання економіки?
- 1.4. Що являють собою стани економіки?
- 1.5. В чому відмінність між Парето-ефективним, Парето-вдосконаленням та Парето-оптимальним станом економіки?
- 1.6. Як проявляються класичні провали ринкового саморегулювання?
- 1.7. Як пояснити «фіаско» держави щодо регулювання економіки?
- 1.8. Наведіть декілька прикладів концептуальних положень щодо необхідності державного регулювання економіки.
- 1.9. Які основні функції державного регулювання економіки?
- 1.10. Які види методів, інструментів та засобів державного регулювання економіки Ви можете визначити?

2. Теоретичні завдання:

2.1. Скласти таблицю із зазначенням макроекономічних шкіл в якій будуть відображені період започаткування школи, представники та основні інструменти, котрі розробляла дана школа щодо державного регулювання економіки.

2.2. На прикладі одного із регіонів відобразить схему вертикальних та горизонтальних взаємозв'язків суб'єктів державного регулювання економіки.

2.3. Сформулюйте та обґрунтуйте основні етапи впровадження державних форм регулювання економіки.

3. Практичні завдання:

3.1. На основі даних табл. 1.1 розрахуйте наступні показники: доходи населення за відповідні періоди, чистий регіональний продукт за надані періоди, валовий регіональний продукт (ВРП) методами витрат і доходів. Надайте висновки щодо ефективності державного регулювання економіки регіону на основі відтворювальної структури ВРП за наведений період.

Таблиця 1 – Структура регіонального рахунку Луганської області за 2018-2020 роки, млн грн

Валовий регіональний продукт (метод доходів)				Валовий регіональний продукт (витратний метод)			
Показники	2018	2019	2020	Показники	2018	2019	2020
1. Заощадження населення	7841,2	6756,8	7830	1. Споживчі витрати населення	24098	26206	27485
2. Витрати населення	15711	19758	20605	2. Валові приватні інвестиції	348,2	450,5	601,9
3. Податки з населення	1712	1992	1938	3. Державні витрати в регіоні	5370,4	7158,6	7549,6
4. Всього доходи населення							

Продовження табл. 1

5. Трансфертні платежі	7 345	8 763	9392	4. Чистий експорт	5387,4	6475,9	7567,5
6. Нерозподілений прибуток підприємств	1534	1854	1992				
7. Податки підприємств	105	124	145				
8. Всього чистий РП							
9. Витрати підприємств на інвестиції	956,4	1043,2	1302,6				
ВРП (за методом доходів)				ВРП (за методом витрат)			

3.2. Використовуючи дані табл. 1.1, визначте наступні макроекономічні пропорції за обумовлений період: частка заощаджень населення в сукупних доходах, частка поточних витрат населення в сукупних витратах, частка доходів населення у ВРП, частка інвестицій у валовому регіональному продукті, частка податків з підприємств у ВРП, частка бюджетних витрат у спожитому ВРП, частка експорту у виробленому ВРП. Про що можуть свідчити отримані результати щодо якості державного регулювання регіону.

3.3. Використовуючи дані табл. 1.1, розрахуйте співвідношення виробленого та спожитого ВРП, при цьому використайте наступні градації індикатора: перевищення виробленого ВРП над спожитим, збалансованість виробництва і споживання ВРП, перевищення спожитого ВРП на виробленим. Надайте висновок щодо якості відтворювальної структури ВРП даного регіону у розрізі державного регулювання економіки.

4. Тестові завдання:

4.1. Які параметри економічного розвитку регулює ринковий механізм:

1. Розмежовує виробників та споживачів відповідно економічним системам;
2. Здійснює селективну систему товаровиробників;
3. Звужує асортиментну групу.

4.2. В чому полягають обмеження ринкового механізму:

1. Ринковий механізм має надійний внутрішній імунітет щодо протистояння негативним явищам макроекономічного рівня;
2. Ринкова система може регулювати лише суспільні потреби;
3. Взаємодія людей через ринковий механізм породжує деякі негативні побічні ефекти.

4.3. «Провали ринку» це:

1. Ситуація, в якій вільна дія для ринкових сил не забезпечує Парето-оптимального розподілу ресурсів;
2. Ситуація, в якій вільна дія для ринкових сил не забезпечує Парето-вдосконалення щодо розподілу ресурсів;
3. Ситуація, в якій вільна дія для ринкових сил не забезпечує Парето-оптимальний стан економіки щодо розподілу ресурсів.

4.4. З чим пов'язана обмеженість конкуренції, як «провалу ринку»:

1. З випадками, коли підтримка конкуренції є економічно неефективною, оскільки знижує розміри прибутків власників та розміри зарплат працівників;
2. З випадками, коли підтримка конкуренції є економічно ефективною, оскільки знижує розміри збільшує власників та розміри зарплат працівників;
3. З випадками, коли підтримка конкуренції є економічно неефективною, оскільки знижує розміри прибутків власників та збільшує розміри зарплат працівників.

4.5. «Екстернальні ефекти» мають місце у випадках:

1. Коли на економічний стан суб'єктів здійснюється негативний вплив в результаті дій інших економічних суб'єктів;
2. Коли на економічний стан суб'єктів здійснюється позитивний вплив в результаті дій інших економічних суб'єктів;
3. Коли на економічний стан суб'єктів здійснюється позитивний або негативний вплив в результаті дій інших економічних суб'єктів.

4.6. «Інформаційна асиметрія», як провал ринку визначає ситуацію:

1. Коли ринок неспроможний створити рівні для всіх учасників умови доступу до необхідної інформації про ціни;
2. Коли ринок створює рівні для всіх учасників умови доступу до необхідної інформації про ціни;
3. Коли ринок створює рівні для всіх учасників умови доступу до надмірної інформації про ціни.

4.7. «Провали держави» це:

1. Випадки, коли держава в змозі забезпечити ефективний розподіл та використання суспільних ресурсів;
2. Випадки, коли держава не в змозі забезпечити ефективний розподіл та використання суспільних ресурсів;
3. Випадки, коли держава не в змозі забезпечити ефективний розподіл та використання приватних ресурсів.

4.8. Гіпотеза Боумоля щодо концепцій державного регулювання визначає:

1. Ступень державного втручання в регулювання економіки залежить від рівня технологічного розвитку країни;
2. Ступень державного втручання в регулювання економіки залежить від політичної волі керівництва країни;
3. Ступень державного втручання в регулювання економіки залежить від зростання державних витрат.

4.9. Економічна функція державного регулювання полягає:

1. В забезпеченні умов для відтворення й розвитку людини;
2. У створенні передумов, необхідних для ефективної економічної діяльності суспільства;
3. У створенні умов для спокійного та гармонійного його розвитку.

4.10 Адміністративні методи державного регулювання:

1. Це методи опосередкованого впливу, які діють на суб'єкти господарювання;
2. Це методи прямого впливу, які діють на суб'єкти регулювання;
3. Це методи прямого впливу, які діють на суб'єкти господарювання.

ТЕМА 2. ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Мета заняття: визначити цілі стратегії соціально-економічного розвитку, ознайомитись із змістом, порядком складання та функціями прогнозування і планування, їх основними методами; ознайомитися з методикою складання стратегій економічного розвитку.

***Ключові поняття:** макроекономічне планування, теорії планування, об'єкти та суб'єкти планування, мета макроекономічного планування, функції макроекономічного планування, принципи та методи макроекономічного планування, види планування, стратегічні макроекономічне прогнозування, сценарії майбутнього економіки України, цілі сталого розвитку, завдання сталого розвитку, індикатори сталого розвитку, модель збалансованого розвитку.*

3. Питання для самоперевірки:

- 1.1. В чому полягає сутність макроекономічного планування?
- 1.2. Які наукові існують підходи до визначення суті макроекономічного планування?
- 1.3. Як визначити суб'єкти та об'єкти макроекономічного планування?
- 1.4. В чому полягає відмінність між індикативним та директивним плануванням?
- 1.5. Які цілі макроекономічного планування можна визначити на сучасний період?
- 1.6. в чому полягає макроекономічне прогнозування?
- 1.7. які основні методи макроекономічного прогнозування можна виділити?
- 1.8. Що передбачає стратегія сталого розвитку економіки?
- 1.9. Які сучасні проблеми існують в Україні щодо використання інструментів стратегії сталого розвитку?

1.10. Які основні існують основні елементи моделі збалансованого розвитку економіки?

2. Теоретичні завдання:

2.1. Складіть таблицю основних ключових характеристик України у 1992 році та на сучасний період за наступними параметрами: обсяг ВВП у поточних цінах, ВВП у розрахунку на одну особу, чисельність населення країни, територія, частка доданої вартості промисловості. Зробіть висновки відносно того як змінились параметричні характеристики і які планові показники за оглянутий період досягнуто.

2.2. Визначте глобальні ризики найближчого десятиліття з якими може зіштовхнутись Україна, котрі потрібно врахувати у макроекономічних планах країни.

2.3. Охарактеризуйте основні чинники негативного впливу на економіку України. визначте на основі яких індикаторів проводився аналіз.

3. Тестові завдання:

3.1. Макроекономічне планування це:

1. Свідома діяльність урядових організацій щодо досягнення визначеного стану економіки;

1. Опосередкована діяльність урядових організацій щодо досягнення визначеного стану економіки;

1. Свідома діяльність неурядових організацій щодо досягнення визначеного стану економіки.

3.2. Методи засновані на даних або іншій інформації, на базі якої будується планування відносяться до теорії:

1. Протекціоністського планування;

2. Аполітичне планування;

3. Адаптивне планування.

3.3. До основних завдань макроекономічного планування не відносять:

3.1. Соціальна справедливість;

3.2. Конкурентоздатність національної економіки;

3.3. Рівність розвитку.

3.4. Докорінна зміна низки професій та посилення конкуренції на світовому ринку праці відносять до наступної групи ризиків економічного розвитку:

1. Економічні;

2. Технологічні;

3. Соціальні;

3.5. До найбільш негативного чинника впливу на економіку за дослідженнями Всесвітнього економічного форуму відносять:

1. Малодосвідчена робоча сила;

2. Податкове регулювання;

3. Корупція.

3.6. До основних цілей сталого розвитку до 2030 року не відносять:

1. Подолання бідності у всіх формах;

2. Підвищення макроекономічної стабільності;

3. Захист відновлення екосистеми.

3.7. Ліквідація бідності як інструмент реалізації збалансованого розвитку відноситься до групи завдань:

1. Забезпечення гідного рівня життя;

2. Забезпечення свободи та безпеки;

3. Забезпечення ефективної економіки;

3.8. Наука, освіта та культура як напрям реалізації людиноцентричної моделі розвитку економіки використовує індикатор:

1. Індекс добробуту;

2. Індекс економічної свободи;

3. Глобальний індекс креативності.

3.9. Модель збалансованого розвитку не включає один із наступних підвидів зростання:

1. Інноваційне зростання;
- 9.2. Всеохоплююче зростання;
- 9.3. Збалансоване зростання.

10. До нових орієнтирів уряду у період економіки війни відносять:

1. Розширення критичного імпорту;
2. Монетизація дефіциту бюджету;
3. Податкові пільги;

3.11. Метою Стратегії реформування державного регулювання 2022-2025 рр. виступає:

1. Побудова в Україні спроможної сервісної та цифрової держави, яка забезпечує захист інтересів громадян на основі європейських стандартів та досвіду;
2. Забезпечити ефективну реалізацію для сталого розвитку держави;
3. Розроблення та реалізація політики щодо забезпечення збалансованого представництва жінок та чоловіків на різних посадах державної служби.

3.12. Метою якого напряму Стратегії реформування державного регулювання 2022-2025 рр є створення умов, за яких фізичні та юридичні особи отримують високоякісні та доступні адміністративні послуги за зручними та зрозумілими процедурами:

1. Професійна публічна служба та управління персоналом;
2. Ефективне врядування;
3. Високоякісні послуги та зручні процедури.

3.13. Яке із завдань належить до реалізації напряму Стратегії реформування державного регулювання 2022-2025 рр є – високоякісні послуги та зручні процедури:

1. Забезпечення використання фізичними та юридичними особами надійних, безпечних, сучасних засобів та схем електронної ідентифікації за допомогою інтегрованої системи електронної ідентифікації;
2. Розроблення та реалізація політики щодо забезпечення збалансованого представництва жінок та чоловіків на різних посадах державної служби;
3. Оновлення законодавства про звернення громадян та публічну інформацію, зокрема Закону України «Про звернення громадян».

3.14. Які органи будуть відповідальні за організацію навчання щодо нових засад здійснення адміністративної процедури:

1. Мінцифри міністерства, інші центральні органи виконавчої влади;
2. Професійна публічна служба та управління персоналом НАДС;
3. НАДС, Мін'юст, Секретаріат Кабінету Міністрів України.

3.15. Яка група завдань з напряму Стратегії реформування державного регулювання 2022-2025 рр (професійна публічна служба та управління персоналом) відповідає за запровадження класифікації посад державної служби:

1. Мотивації та оплати праці;
2. Спроможності управління персоналом та організаційної культури;
3. Професійного розвитку та управління результативністю.

3.16. Основною причиною проблеми низької ефективності планування діяльності центральних органів виконавчої влади є:

1. Відсутність мотивації;
2. Низька заробітна плата;
3. Застаріле законодавство.

3.17. Пріоритетом розвитку сфери адміністративних послуг і процедур є:

1. Прийняття законів у відповідності з європейськими стандартами;
2. Покращення інклюзивності;
3. Зменшення собівартості послуг.

3.18. Який напрям Стратегії реформування державного регулювання 2022-2025 рр відповідає за забезпечення використання фізичними та юридичними особами надійних, безпечних, сучасних засобів та схем електронної ідентифікації:

1. Якості та доступності послуг;
2. Адміністративної процедури;
3. Дієвої інфраструктури.

3.19. Метою ефективного врядування є:

1. Забезпечення формування гендерної компетентності державних службовців;
2. Забезпечити ефективну реалізацію для сталого розвитку держави;
3. Посилення гарантій щодо запобігання необґрунтованим звільненням державних службовців.

3.20. Фінансове забезпечення реалізації напряму стратегії буде здійснюватися завдяки:

1. Коштів державного бюджету;
2. Бюджету адміністративно-територіальних одиниць;
3. Коштів державного бюджету, міжнародної допомоги та інших джерел.

ТЕМА 3.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ

Мета заняття: ознайомлення із фінансово-бюджетною формою державного регулювання економіки.

Ключові поняття: фінансово-бюджетне регулювання, фінансова система, функції бюджету, фінансова політика, параметри державного бюджету, дискреційна фінансова політика, субсидії, дотації трансфертні платежі.

3. Питання для самоконтролю:

- 1.1. Що представляють собою стадії бюджетного процесу?
- 1.2. Які основні принципи бюджетного процесу можна виокремити?
- 1.3. Що характеризує бюджетний цикл?
- 1.4. Чи однакові терміни бюджетного циклу у різних країнах?
- 1.5. В чому полягають основні завдання бюджетного планування?
- 1.6. Визначте основні етапи бюджетного планування в Україні.
- 1.7. Які основні параметричні характеристики бюджетного плану?
- 1.8. Скільки рівнів бюджетної системи України існує і в чому їх функціональна приналежність?
- 1.9. Які податкові надходження здійснюються до центрального бюджету?
- 1.10. В чому відмінність державних асигнувань та дотацій?

2. Теоретичні завдання:

- 2.1. Поясніть можливі позитивні та негативні прояви фіскальної децентралізації.
- 2.2. Охарактеризуйте взаємозв'язок між явищем «децентралізації» та «фінансової децентралізації».
- 2.3. Обґрунтуйте, чи залежить від податкових надходжень до бюджету та рівень розвитку країни.

3. Практичні завдання:

- 3.1. На основі табл. 2 визначте рівень точності планових обґрунтування здійснення видатків та формування доходної частини бюджету.

Таблиця 2 - Вихідні дані для оцінювання ефективності бюджетного процесу

Вихідні показники	Базовий період	Поточний період
Фактичні видатки місцевого бюджету за період, грн	7177,4	8708,67
Планові видатки місцевого бюджету за період, грн	6293,42	8484,55
Власні фактичні доходи місцевого бюджету, грн	7824,6	8582,19
Обсяг видатків місцевого бюджету попереднього року $i - 1$, грн	5429,99	7177,40
Індекс інфляції за період $i - 1, i$	1,12	1,14
Валовий регіональний продукт року i , грн	98595,46	119871,54
Грошові доходи населення на одну особу i -му році по регіону, грн	43638	50640

3.2. На основі табл. 2. Визначте фінансову продуктивність гіпотетичного місцевого бюджету та наявну економічну ефективність.

3.3. Продемонструйте як визначається соціальна ефективність та збалансованість бюджету на основі табл. 2.

4. Тестові завдання:

4.1. Визначте порядок стадій бюджетного процесу як етап діяльності держави та місцевих органів:

1. Складання проєктів бюджетів, розгляд та прийняття Закону «Про Державний бюджет» та рішення про місцеві бюджети, виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету;

2. Розгляд та прийняття Закону «Про Державний бюджет» та рішення про місцеві бюджети, складання проєктів бюджетів, виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету;

3. Складання проєктів бюджетів, підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету, розгляд та прийняття Закону «Про Державний бюджет» та рішення про місцеві бюджети, виконання бюджету.

4.2. Бюджетний цикл в Україні триває:

1. Один рік;

2. Півтора роки;

3. Більше двох років.

4.3. Відповідно до Закону України «Про бюджетну систему» бюджетний процес – є:

1. Формою здійснення нематеріальних бюджетних прав, що надані учасникам бюджетного процесу;

2. Формою здійснення матеріальних бюджетних прав, що надані учасникам бюджетного процесу;

3. Формою здійснення матеріальних прав, що надані учасникам позабюджетного процесу.

4.4. До завдань бюджетного планування відносять:

1. Утворити державні матеріальні та бюджетні резерви;

2. Утворити державні нематеріальні та бюджетні резерви;

3. Утворити недержавні матеріальні та бюджетні резерви.

4.5. Одним із принципів бюджетного планування виступає:

1. Наявність резервів у кожній ланці бюджетної системи;

2. Наявність фондів у кожній ланці бюджетної системи;

3. Наявність контролю у кожній ланці бюджетної системи.

4.6. Кабінет Міністрів України доводить виконавчим органам влади наступні показники щодо бюджетного процесу:

1. Перелік видатків, які передбачається надати з Державного бюджету України на фінансування місцевих бюджетів;

2. Фактичні доходи та суми по контингенту доходів;

3. Розміри здійснюваних дотацій із державного бюджету.

4.7. Державний бюджет України – це:

1. Річний план усіх видатків та доходів, які відбуваються у державі;

2. Річний план державних видатків і джерел їх фінансового покриття;

3. Річний звіт державних видатків і джерел їх фінансового покриття.

4.8. Яка із функцій податків визначає, що податкові надходження до бюджету забезпечують державу необхідними фінансовими ресурсами:

1. Стимулююча;
2. Регулююча;
3. Фіскальна.

4.9. Визначте в якій країні ставка податку на додану вартість становить 27%:

1. Словаччина;
2. Угорщина;
3. Німеччина.

4.10. Визначте до якого типу наслідків призводить фінансова децентралізація, якщо відбувається зниження ступеня дотаційності регіону:

1. Позитивні;
2. Негативні;
3. Відсутній вплив.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНО-ГРОШОВОЇ ТА МОНЕТАРНОЇ СФЕРИ

Мета заняття: ознайомлення з кредитно-грошовою формою державного регулювання та особливостями функціонування монетарної сфери.

Ключові поняття: кредитно – грошова політика держави, центральний банк, банківська система держави, грошова система країни, кредитна система країни, Національний банк України, основні функції національного банку України, кредитно – грошові інструменти, емісія грошей, облікова ставка, норми мінімальних резервів. кількісні обмеження кредиту, депозитний сертифікат, політика таргетування, операції банків на ринку цінних паперів.

3. Питання для самоконтролю:

- 1.1. Які засоби та методи грошово-кредитної політики визначає Закон України «Про національний банк»?
- 1.2. Що регулюють нормативно-правові акти та розпорядчі у сфері кредитно-грошового регулювання?
- 1.3. Які існують напрями використання монетарних інструментів?
- 1.4. Що являється основним інструментом монетарної політики?
- 1.5. В чому полягають основи процентної політики Національного банку України?
- 1.6. Що представляє собою операційний дизайн процентної політики?
- 1.7. В чому сутність кредиту рефінансування?
- 1.8. Які бувають кредити рефінансування?
- 1.9. Що представляють собою операції з купівлі-продажу іноземної валюти на умовах «своп»?
- 1.10. У яких випадках використовується депозитний сертифікат як інструмент монетарного регулювання?

2. Теоретичні завдання:

- 2.1. Опишіть процедури розміщення депозитних сертифікатів відповідно плану: механізм розміщення, час задоволення заявок, вимоги до банків учасників.
- 2.2. Сформулюйте в чому полягає відмінність здійснення операцій з цінним паперами із участю та без участі у біржових торгах.
- 2.3. Поясніть, чим є і чим не є обов'язкові резерви банків.

3. Практичні завдання:

3.1. В поточному році національний дохід країни склав 200 млрд. грн. Національний дохід за умов повної зайнятості складає 240 млрд. Державні витрати склали 75 млрд., а діюча ставка податку на доходи фізичних осіб дорівнює 18%. Із врахуванням виконання бюджету в поточному році частка державного боргу в національному доході склала 40%. Поточна ставка банківського відсотка дорівнювала 10%. Визначте дефіцит (профіцит) бюджету: загальний, структурний, циклічний, первісний.

3.2. Резерви комерційних банків складають 1 млрд грн. Депозити – 4 млрд грн. Норма обов'язкових резервів становить 25%. Якщо Центральний банк вирішить знизити обов'язкову норму резервування до 20%, на скільки може збільшитися пропозиція грошей?

3.3. Скласти зведений баланс фінансових ресурсів держави і визначити суми ресурсів, видатків та перевищень ресурсів над видатками або видатків над ресурсами.

Вихідні дані:

1. Видатки бюджетів і державних позабюджетних фондів становлять відповідно 29,2 млрд і 12,2 млрд грн.
2. Доходи бюджетів і державних позабюджетних фондів становлять відповідно 27,3 млрд і 9,8 млрд грн.
3. Доходи та видатки державних підприємств становлять відповідно 29,8 млрд
4. Сума коштів іноземних інвесторів дорівнюватиме сумі витрат іноземних інвесторів на розвиток економіки і становитиме по 2,8 млрд грн.
5. Довгострокові кредити на розвиток економіки, надані банками України, та кредити міжнародних фінансових організацій становлять відповідно 1,2 млрд і 3,7 млрд грн.
6. Витрати на реалізацію програм розвитку економіки за рахунок

довгострокових кредитів, наданих банками України, та використання кредитів міжнародних фінансових організацій становлять відповідно 1,1 млрд і 3,7 млрд грн.

4.Тестові завдання:

4.1. Встановлення основних норм та правил застосування монетарних інструментів відображають:

1. Нормативно-правові акти;
2. Розпорядчі акти;
3. Дорадчі акти.

4.2. Який із інструментів монетарної політики спрямований на підтримання ліквідності банківської системи:

1. Управління золотовалютними резервами;
2. Операції із цінними паперами на відкритому ринку;
- 3 Рефінансування банків.

4.3. Який із інструментів монетарної політики регулює попит та пропозицію на іноземну валюту:

1. Визначення та регулювання норм обов'язкових резервів;
2. Рефінансування банків;
3. Зміна строків розрахунків за експортно-імпортними операціями.

4.4. Регулювання вартості ресурсів комерційних банків здійснюється за допомогою наступних інструментів монетарної політики:

1. Управління золотовалютними резервами;
2. Операції із цінними паперами на відкритому ринку;
- 3 Рефінансування банків.

4.5. Облікова ставка слугує:

1. Операційною ціллю для короткострокових процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку;

2. Стратегічною ціллю для короткострокових процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку;

3. Операційною ціллю для довгострокових процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку;

4.6. Кредит рефінансування використовується для:

1. Формування ресурсного джерела банків;

2. Підтримання ліквідності банків;

3. Створення цільових фондів.

4.7. Регулюючі кредити рефінансування використовуються для:

1. Регулювання грошово-кредитного ринку в цілому, а не ліквідності окремих банків;

2. Регулювання ліквідності окремих банків;

3. Сприяння стабільності фінансової системи.

4.8. Специфічні кредити рефінансування використовуються для:

1. Регулювання грошово-кредитного ринку в цілому, а не ліквідності окремих банків;

2. Регулювання ліквідності окремих банків;

3. Сприяння стабільності фінансової системи.

4.9. Операція своп як інструмент монетарної політики використовується для:

1. Регулювання валютних операцій на відкритому ринку.

2. Регулювання фінансових резервів НБУ;

3. Підтримки ліквідності між НБУ та комерційними банками.

4.10. Депозитний сертифікат виступає:

1. Цінним папером;

2. Інструментом взаємодії між фізичними та юридичними особами;

3. Інструментом отримання кредитів рефінансування.

ТЕМА 5. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ

Мета заняття: вивчення особливостей структурування економіки за власністю та видами економічної діяльності, визначення інструментів державного регулювання, які формують структуру економіки.

***Ключові поняття:** структура економіки, відтворювальна структура, галузева структура, територіальна структура, зовнішньоекономічна структура, соціальна структура, міжгалузевий баланс виробництва та розподілу продукції, методи регулювання структурної політики, активні структурна політика, механізм державного структурного регулювання економіки, критерії пріоритетності вибору галузей, заходи державної структурної політики, алгоритм формування структурної політики.*

1. Питання для самоперевірки:

- 1.1. Що представляє собою структура економіки?
- 1.2. Які існують типології структурування економіки?
- 1.3. Як визначити відтворювальні пропорції економіки?
- 1.4. В чому проявляються основні вартісні пропорції структурування економіки?
- 1.5. Що являє структурна політика держави?
- 1.6. які методи використовуються структурною політикою держави?
- 1.7. Що включає в себе процес розвитку структури економіки?
- 1.8. В чому полягають основні цілі структурної політики держави?
- 1.9. Як проявляється активна структурна політика?
- 1.10. які складові механізму державного структурного регулювання економіки?

2. Теоретичні завдання:

- 2.1. Наведіть приклади світового досвіду структурної передової економіки.
- 2.2. Поясніть в чому полягають структурні реформи мікрорівня.
- 2.3. Обґрунтуйте відмінність між західноєвропейським та японським типами промислової політики.

3. Практичні завдання:

- 3.1. На основі даних табл. 3 визначте рівень відкритості та залежності економіки Полтавського регіону за період 2018-2020 років.

Таблиця 3 – Обсяг зовнішньої торгівлі товарами Полтавського регіону, млн. грн

Період	Імпорт	Експорт
2018	52 660,04	37 564,45
2019	54 242,16	35 092,57
2020	64 420,26	32 594,79

- 3.2. На основі даних табл. 4 визначте відтворювальну структуру Херсонської області за 2018-2020 роки, використовуючи інвестиційний мультиплікатор.

Таблиця 4 – Макроекономічні показники результативності функціонування економіки, млн. грн

Показник	Україна			Херсонська область		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Обсяг виробленого ВП	2 385 367	2 983 882	3 560 596	38 743	47 868,00	55 161
Обсяг спожитого ВП	2 676 094	3 416 958	4 135 161	34 151,72	40 505,76	46 308

Продовження табл. 4

Обсяг інвестицій в основний капітал	9 831,40	6 206,40	1 795,50	4 591,28	7 362,24	8 853
-------------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	-------

3.3. На основі даних табл. 4. Визначте відтворювальну структуру Херсонської області за 2018-2020 роки, використовуючи інвестиційний акселератор.

4. Тестові завдання:

4.1. Що являє собою структура економіки:

1. Співвідношення між окремими частинами економіки;
2. Комплекс взаємопов'язаних елементів;
3. Окремі частини цілого.

4.2. Відтворювальна структура економіки являє собою:

1. Співвідношення між засобами виробництва і предметами праці;
2. Співвідношення між високотехнологічними та низькотехнологічними способами виробництва;
3. Співвідношення між окремими частинами розміщення продуктивних сил.

4.3. Структурна перебудова економіки передбачає:

1. Зміни галузевих пропорцій структури економіки;
2. Закріплення зміни галузевих пропорцій економіки;
3. Результати зміни галузевих пропорцій економіки.

4.4. Що не відносять до цілей державної структурної політики;

1. Підвищення рівня конкурентоспроможності продукції;
2. Ліквідація соціальних диспропорцій;
3. Ліквідація диспропорцій між галузевими комплексами.

4.5. До економічних методів регулювання структурної політики відносять:

1. Пряме інвестування програм структурної політики;
2. Розробка індикативних планів економічного і соціального розвитку;

3. Реформування форм власності.

4.6. До інструментів активної структурної політики відносять:

1. Виділення пріоритетних видів економічної діяльності;
2. Застосування прискореної амортизації⁴
3. Запровадження нових організаційно-правових форм господарювання.

4.7. До поточних цілей структурного регулювання не відносять:

1. Зменшення ресурсної та енергомісткої складової матеріального виробництва;
2. Посилення економічних інструментів структурного регулювання економіки;
3. Формування ефективної системи районування.

4.8. До критеріїв вибору пріоритетних галузей розвитку відносять:

1. Соціальні проблеми;
2. Екологічні проблеми⁴
3. Економічні проблеми.

4.9. Алгоритм формування структурної політики включає наступний порядок дій:

1. Формування стратегії реалізації структурної політики, свот-аналіз факторів впливу на структурні зміни, оцінка ефективності підтримки реального сектору, визначення пріоритетних напрямів структурних зрушень структурну політику;, фінансовий план моніторинг заходів;
2. Свот-аналіз факторів впливу на структурні зміни, формування стратегії реалізації структурної політики, оцінка ефективності підтримки реального сектору, визначення пріоритетних напрямів структурних зрушень структурну політику;, фінансовий план моніторинг заходів;
3. Формування стратегії реалізації структурної політики, свот-аналіз факторів впливу на структурні зміни;, визначення пріоритетних напрямів структурних зрушень структурну політику;, оцінка ефективності інструментів структурної політики, фінансовий план моніторинг заходів.

4.10. Заходи державної структурної політики не включають

1. Формування стратегії реалізації структурної політики, свот-аналіз факторів впливу на структурні зміни, оцінка ефективності підтримки реального сектору, визначення пріоритетних напрямів структурних зрушень структурну політику;, фінансовий план моніторинг заходів;
2. Стимулювання переливання капіталу у пріоритетні галузі розвитку економіки;
3. Стимулювання традиційних галузей функціонування економіки.

ТЕМА 6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета заняття: ознайомитися з організаційними принципами, методами та формами реалізації науково-технічної політики; обговорити концепцію науково-технічного розвитку України; визначити зміст, показати необхідність інноваційного процесу в економічному розвитку; охарактеризувати шляхи підтримки державою інноваційної діяльності, обговорити методи державного регулювання інноваційного процесу.

***Ключові поняття:** державна науково-технічна політика, цілі державної науково-технічної політики, інструменти державної науково-технічної політики, принципи науково-технічної політики, методи реалізації науково-технічної політики, науково-технічний потенціал країни, технологічний парк, інновації, інноваційна діяльність, інноваційна продукція, інноваційна політика, об'єкти інноваційної діяльності, суб'єкти інноваційної діяльності.*

3. Питання для самоперевірки:

- 1.1. В чому полягає сутність науково-технічної політики?
- 1.2. Які регуляторні дії визначає Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»?

- 1.3. Що є основними цілями державної політики у наукову та науково-технічну діяльність України?
- 1.4. Які інструменти використовує держава щодо регуляторного впливу на науково-технічну сферу?
- 1.5. Що є складовими елементами науково-технічного потенціалу країни?
- 1.6. Що представляє собою базове фінансування фундаментальних досліджень?
- 1.7. В чому полягає особливість програмно-цільового фінансування науково-технічної діяльності?
- 1.8. Що представляє собою просторова форма функціонування економіки у вигляді технологічного парку?
- 1.9. В чому полягає сутність державного регулювання інноваційних процесів?
- 1.10. Що передбачає фінансова підтримка інноваційної діяльності в Україні?

2. Теоретичні завдання:

- 2.1. Наведіть приклади практик стимулювання науково-технічного розвитку в різні періоди реалізації державного регулювання в Україні. Що виокремлювалось як об'єкт актуального впливу десятиліття тому і наразі в Україні.
- 2.2. Визначте основні тенденції регуляторного впливу на освітню діяльність в Україні?
- 2.3. Сформулюйте основні сучасні проблеми регуляторного впливу держави на інноваційну діяльність в Україні.

3. Практичні завдання:

- 3.1. На основі даних табл.5 розрахуйте індекс впровадження інновацій у Львівському регіоні в означений період.

Таблиця 5 – Вихідні дані для розрахунку індексу впровадження інновацій Львівського регіону

Показники	2017		2018	
	регіон	Україна	регіон	Україна
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, шт.	47	672	44	739
Кількість промислових підприємств, що впроваджували нові або вдосконалені методи обробки або виробництва продукції, шт.	35	456	38	451
Кількість промислових підприємств, що освоювали виробництво інноваційних видів продукції, шт.	24	358	41	637
Кількість промислових підприємств, що освоювали нові технології, шт.	9	367	7	400

3.2. На основі даних табл. 6. Розрахуйте індекс реалізації інноваційної продукції, нової для ринку і/або для підприємств Львівського регіону за визначений період.

Таблиця 6 – Вихідні дані для розрахунку індексу реалізації інноваційної продукції, нової для ринку і/або для підприємств Львівського регіону

Показник	2017		2018		2019	
	регіон	Україна	регіон	Україна	регіон	Україна
Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, од.	24	450	40	674	24	442
Кількість підприємств, що реалізували продукцію, що була новою для ринку, од.	7	124	15	192	9	114
Кількість підприємств, що реалізували продукцію, що була новою тільки для підприємства, од.	20	377	32	557	20	375

3.3 На основі даних табл. 7 розрахуйте індекс матеріально-технічної бази виконання наукових та науково-технічних робіт у Львівському регіоні.

Таблиця 7 – Вхідні дані для розрахунку індексу матеріально-технічної бази виконання наукових та науково-технічних робіт у Львівському регіоні

Показник	2017		2018		2019	
	регіон	Україна	регіон	Україна	регіон	Україна
Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, од.	75	963	72	950	69	950
Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт, од.	365997,1	13379292	426789,7	16773725	465522,2	17254630
Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій, од..	24713,8	1340844	26246,4	1610012	49825,7	1725112

4. Тестові завдання:

4.1. Державна науково-технічна політика – це:

1. Складова соціально-економічної політики держави щодо формування умов ефективного науково-технічного розвитку країни;
2. Складова регіональної політики держави щодо формування умов ефективного науково-технічного розвитку країни;
3. Складова зовнішньоекономічної політики держави щодо формування умов ефективного науково-технічного розвитку країни.

4.2. Науково-технічна діяльність це:

1. Самостійна діяльність, спрямована на одержання нових знань у всіх галузях техніки і технологій;
2. Інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій;
3. Креативні діяльність, спрямована на використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій.

4.3. До функцій держави у реалізації регуляторної діяльності науково-технічної сфери відносять:

1. Забезпечує організаційні умови для використання науково-технічного потенціалу країни;
2. Встановлює межі використання інфраструктури науки;
3. Проводить експертизу наукових кадрів.

4.4. Відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» основними цілями держави щодо регулювання даної сфери виступають:

1. матеріальне стимулювання інтелектуально-творчої діяльності;
2. Створення умов розвитку учених;
3. Забезпечення вільного розвитку наукової та науково-технічної творчості.

4.5. До інструментів розвитку державою наукової та науково-технічної творчості відносять:

1. Створення сучасної інфраструктури науки;
2. Підготовка кадрів широких спеціальностей;
3. Розроблення механізмів удосконалення виробництва.

4.6. Науково-технічний потенціал країни -це:

1. Сукупність інтелектуальних ресурсів, необхідних для здійснення науково-технічної діяльності, та результати від їх використання.
2. Сукупність регіональних ресурсів, необхідних для здійснення науково-технічної діяльності, та результати від їх використання.
3. Сукупність національних ресурсів, необхідних для здійснення науково-технічної діяльності, та результати від їх використання.

4.7. До складових науково-технічного потенціалу країни не відносять:

1. Організаційно-управлінська структура наукової сфери;
2. Наукові кадри;
3. Наукові зразки.

4.8. В Україні держава забезпечує фінансування науково-технічної сфери у розмірі:

1. Не менше 1,7% ВВП;
2. Не менше 3,4% ВВП;
3. Не менше 0,8% ВВП.

4.9. Базове фінансування надається для:

1. Забезпечення прикладних наукових досліджень;
2. Забезпечення фундаментальних наукових досліджень;
3. Забезпечення первинних наукових досліджень;

4.10. Технологічний парк – це:

1. Юридична особа або група юридичних осіб, що діють з метою виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції;
2. Юридична особа або група юридичних осіб, що діють з метою штучного впровадження наукоємних розробок та високих технологій;
3. Група фізичних осіб, що діють з метою виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції;

ТЕМА 7.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

 Мета заняття: з'ясувати сутність та обґрунтувати необхідність державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; встановити основні напрями державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; визначити переваги та недоліки протекціонізму та вільної торгівлі; охарактеризувати методи торгівельної політики, наслідки їх застосування; розкрити основні напрями державного регулювання іноземних інвестицій та використання інструментів регулювання підприємницької діяльності.

Ключові поняття: зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД), зовнішньоекономічна політика держави, державне регулювання ЗЕД, об'єкти регулювання ЗЕД, суб'єкти регулювання ЗЕД, міжнародна координація, основні цілі зовнішньоекономічної політики держави, принципи зовнішньоекономічної політики, національна економічна безпека, економічний суверенітет країни, протекціонізм, фритредерство, механізм державного регулювання ЗЕД, методи регулювання ЗЕД, підприємництво.

3. Питання для самоперевірки:

- 1.1. В чому проявляється сутність зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД)?
- 1.2. На що спрямоване державне регулювання ЗЕД?
- 1.3. Які види ЗЕД притаманні Україні?
- 1.4. В чому полягають основні принципи регулювання ЗЕД в Україні?
- 1.5. Хто виступає суб'єктами ЗЕД в Україні?
- 1.6. Які основні форми та методи державного регулювання використовуються у ЗЕД?
- 1.7. Скільки правових режимів наявні в Україні відповідно Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» для іноземних суб'єктів господарської діяльності?
- 1.8. В чому відмінність протекціонізму та фритредерства як видів зовнішньоекономічної політики?
- 1.9. Яку роль відіграє мито та митні податки в системі державного регулювання ЗЕД?
- 1.10. Які види мита використовуються в Україні?

2. Теоретичні завдання:

- 2.1. Наведіть приклади застосування Україною захисту власних економічних інтересів на світовому ринку.
- 2.2. Наведіть приклади сучасних практик використання адміністративних та економічних методів регулювання ЗЕД.

2.3. Поясніть, які можуть виникнути передумови для застосування Європейським Союзом антидемпінгового мита?

3. Практичні завдання:

3.1. Країна-імпортер обкладає податком ровери, вартість яких складає 300 дол. США і обкладає їх адвалорним тарифом в 10% і окремо 5% адвалорним тарифом на комплектуючі до роверів. Розрахувати ефективний рівень митного захисту, якщо вартість імпортних компонентів у вартості кінцевої продукції дорівнює 160 дол. США.

3.2. На початок j-го року склалися такі значення обмінних курсів, дол. США (табл. 8).

Таблиця 8 – Обмінні курси дол. США

Обрані значення валют	Пряме котирування	Обернене котирування
Ріал Саудівської Аравії SAR	0,2857	3,5
Південнокорейська вона KRW	0,0014	700,0
Канадський долар CAD	0,86	1,1627

Визначте методом крос-курсу валютний курс SAR/KRW через CAD.

3.3. На основі табл. 9 визначте:

- 1) У виробництві якого товару Україна має абсолютну перевагу, відносну перевагу? Чому?
- 2) У виробництві якого товару Чехія має абсолютну перевагу, відносну перевагу? Чому?
- 3) Підрахуйте вигаш від торгівлі відносно України та Чехії, якщо вони обмінюють 10 кг шинки на 6 л пива.

Таблиця 9 – Виробництво шинки і пива в Україні та Чехії

Товари	Україна	Чехія
Шинка (кг/год.)	10	2
Пиво (л/год.)	2	6

4. Тестові завдання:

4.1. Зовнішньоекономічна діяльність – це:

1. Діяльність іноземних суб'єктів господарювання, котра побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами;
2. Діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.;
3. Діяльність суб'єктів господарської діяльності України побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

4.2. Зовнішньоекономічна політика – це

1. Діяльність держави, спрямована на регулювання економічних відносин з іншими країнами;
2. Діяльність держави, спрямована на регулювання економічних відносин в середині країни;
3. Діяльність держави, спрямована на регулювання політичних відносин з іншими країнами.

4.3. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності спрямоване на:

1. Захист політичних інтересів України та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

2. Створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності

3. Заохочення монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

4.4. Основним осередком щодо реалізації державної підтримки підприємництва виступають:

1. Середні підприємства;
2. Малі підприємства;
3. Великі підприємства.

4.5. Діяльність міжнародних організації щодо сприяння розвитку підприємництва більшою мірою передбачає:

1. Інвестиційну діяльність;
2. Заохочення молоді до підприємництва;
3. Формування підприємницького середовища.

4.6 Відповідно до суб'єктних обмежень, яка із наведених категорій не може бути представлена у сфері підприємництва:

1. Іноземці;
2. Особи без громадянства;
3. Військовослужбовці.

4.7. Що не є видом ЗЕД, котрі здійснюються в Україні:

1. Наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація;
2. Навчання та підготовка спеціалістів на бюджетні основі;
3. Міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами.

4.8. Який із нижче наведених принципів полягає у обов'язку дотримання при здійсненні ЗЕД порядку встановленого законодавством України:

1. Свободи зовнішньоекономічного підприємництва;
2. Суверенітету народу України;
3. Верховенства закону.

4.9. Політика держави, спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції через систему певних обмежень – це:

1. Фритредерство;
2. Протекціонізм;
3. Популізм.

4.10 Ембарго, як метод регулювання ЗЕД відноситься до видів:

1. Економічного регулювання;
2. Адміністративного регулювання;
3. Мотиваційного регулювання.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Мета заняття: ознайомитися з сутністю, обґрунтувати необхідність проведення соціальної політики; навчитися розраховувати основні показники рівня життя населення, оцінювати рівень та якість життя населення.

Ключові поняття: соціальна сфера, соціальна політика, об'єкти соціальної політики, суб'єкти соціальної політики, принципи соціальної політики, методи державного регулювання соціальної сфери, цілі соціальної політики, етапи формування та реалізації соціальної політики, соціальний захист, соціальна допомога, соціальне забезпечення, соціальні послуги, види соціальної допомоги, система пенсійного забезпечення України, види пенсій, мінімальна заробітна плата, мінімальний споживчий бюджет, межа малозабезпеченості, норми оплати праці, зайнятість населення.

1. Питання для самоконтролю:

- 1.1 В чому полягають завдання соціальної політики?
- 1.2. Що може бути об'єктами соціальної політики?
- 1.3. Хто виступає суб'єктами соціальної політики?
- 1.4. Які методи державного регулювання соціальної політики можна виокремити?

- 1.5. В чому полягають цілі стратегічного та поточного характеру щодо реалізації соціальної політики?
- 1.6. В чому полягає соціальний захист населення?
- 1.7. Як представлена система пенсійного забезпечення в Україні?
- 1.8. в чому полягає відмінність між соціальними гарантіями та соціальними стандартами?
- 1.9. За допомогою яких показників можна визначити результативність соціальної політики?
- 1.10. Як використовують мінімальну заробіткову плату у якості інструменту регулювання соціальної політики?

2. Теоретичні завдання:

- 2.1. Поясніть якими умовами визначається рівень життя населення.
- 2.2. Сформулюйте своє розуміння поняття «соціальні амортизатори».
- 2.3. Поясніть систему пенсійного забезпечення в Україні.

3. Практичні завдання:

- 3.1. Скласти баланс грошових доходів і витрат населення та визначити перевищення доходів над витратами або витрат над доходами.

Вихідні дані:

- 1) обов'язкові платежі та добровільні внески – 9600 млн грн;
- 2) витрати населення на придбання іноземної валюти та доходи від продажу іноземної валюти – відповідно 10 500 млн і 9000 млн грн;
- 3) пенсії, грошові допомоги, стипендії та інші трансфертні платежі –13605 млн. грн.;
- 4) виручка від продажу продуктів сільського господарства –2480 млн грн;

- 5) грошові доходи від колективних сільськогосподарських підприємств – 125 млн грн;
- 6) приріст заощаджень у вкладах і придбання цінних паперів – 1200 млн грн;
- 7) інші грошові доходи та витрати населення – відповідно 7800 млн і 1000 млн грн;
- 8) оплата праці робітників і службовців, включаючи робітників кооперативів і суб'єктів підприємницької діяльності – 28 960 млн грн;
- 9) стипендії – 170 млн грн;
- 10) купівля товарів і оплата послуг – 39 170 млн грн.

3.2. Визначити обсяг реальних доходів на душу населення (грн/люд.) у прогнозованому році і темп приросту реальних доходів на душу населення у прогнозованому році у порівнянні з базовим (%).

Вихідні дані:

- 1) середньорічна чисельність населення в прогнозованому році – 49 млн осіб;
- 2) реальні доходи на душу населення в базовому році – 1115 грн/люд;
- 3) грошові доходи населення, які реалізуються на придбання товарів, у прогнозованому році в цінах прогнозованого року – 54,15 млрд грн;
- 4) натуральні доходи населення – 7 млрд грн у цінах прогнозованого року;
- 5) матеріальне споживання населення у сфері послуг – 5 млрд грн у цінах прогнозованого року;
- 7) індекс цін на споживчі товари – 0,9.

3.3. Стаж роботи особи – учасника бойових дій становить 45 роки, з них 2,5 роки – в діючій армії в роки війни, 8 років – на роботах, які дають право за Списком № 1. Розрахуйте коефіцієнт стажу.

4. Тестові завдання:

4.1. Соціальна сфера – це:

1. Підсистема національної економіки, яка пов'язана із забезпеченням життєдіяльності суспільства;
2. Підсистема національної економіки, яка пов'язана із забезпеченням потреб індивіда;
3. Підсистема національної економіки, яка пов'язана із задоволення потреб суспільства.

4.2. Соціальна політика – це:

1. Діяльність держави щодо створення та регулювання політичних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства
2. Діяльність держави щодо створення умов життя суспільства;
3. Діяльність держави щодо створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства.

4.3. Що із вказаних напрямів не вказує на реалізацію соціальної політики державою:

1. Захист навколишнього середовища;
2. Формування стимулів до високого рівня життя;
3. Розвиток елементів соціальної інфраструктури.

4.4. Що не є об'єктом соціальної політики;

1. Громадяни як споживачі
2. Оплата праці та доходи населення;
3. Елементи ринкової інфраструктури.

4.5. Який із принципів соціальної політики визнає однакові можливості для усіх членів суспільства:

1. Раціональності;
2. Соціальної справедливості;
3. Соціальної безпеки.

4.6. Погашення заборгованості із заробітної плати та соціальних виплат належить до цілей соціальної політики:

1. Стратегічного характеру;

2. Поточного характеру;

3. Змінного характеру.

4.7. Соціальний захист – це:

1. Система державних заходів щодо забезпечення стабільного матеріального і соціального становища громадян;

2. Система державних заходів щодо забезпечення стабільного матеріального становища громадян;

3. Система державних заходів щодо забезпечення стабільного соціального становища громадян.

4.8. Гарантування певного рівня добробуту населення визначає:

1. Соціальна допомога;

2. Соціальне забезпечення;

3. Соціальні послуги.

4.8. Що не відноситься до елементів системи соціальних гарантій в Україні:

1. Мінімальний розмір заробітної плати;

2. Індксація доходів населення;

3. Обсяг споживання питної води.

4.9. Індекс людського розвитку не включає:

1. Тривалість життя населення;

2. Рівень освіти;

3. Рівень доходів населення.

4.10. Що не включається до визначення розміру мінімальної заробітної плати:

1. Компенсаційні виплати;

2. Обсяг виконаних робіт;

3. Складність виконуваних робіт.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ЗАЛІКОВОЇ РОБОТИ

1. Об'єктивна необхідність державного регулювання економіки.
2. Економічна сутність державного регулювання економіки
3. Суб'єкти та об'єкти державного регулювання економіки
4. Методи та засоби державного регулювання економіки
5. Цілі державного регулювання економіки на сучасному етапі економічного розвитку України.
6. Основні історичні погляди на визначення суті та доцільності державного регулювання економіки.
7. Державне регулювання структурних зрушень: цілі та засоби.
8. Активна і пасивна структурна політика держави.
9. Напрями інвестиційної політики України.
10. Податкове регулювання інвестиційної політики України.
11. Методи податкового стимулювання інвестиційної політики.
12. Вплив грошово-кредитної політики держави на інвестиційний клімат в Україні.
13. Методи впливу на інвестиційну політику через фондовий ринок.
14. Основні форми проведення інвестиційного процесу.
15. Науково-технічний прогрес та економічне зростання.
16. Необхідність та сутність науково-технічної політики.
17. Форми та методи реалізації науково-технічної політики.
18. Державне регулювання інноваційних процесів.
19. Організація зовнішньоекономічних зв'язків після їх лібералізації.
20. Квотування та ліцензування експорту товарів при регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.
21. Система валютного контролю та валютного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
22. Регулювання митної справи при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

23. Напрями та методи захисту національного товаровиробника в економічній політиці держави.
24. Режим та форми іноземного інвестування в Україні.
25. Ринкове саморегулювання та його неспроможності.
26. Сутність державного регулювання економіки
27. Функції держави в сучасній економіці
28. Державне втручання в економіку, державна економічна політика, державне управління економікою
29. Вади держави як суб'єкту регуляторного впливу на економіку.
30. Система методів державного регулювання економіки.
31. Прямі та непрямі методи державного регулювання економіки.
32. Правове регулювання економіки.
33. Адміністративні, економічні, пропагандистські методи державного регулювання економіки.
34. Сутність соціально-економічної стратегії.
35. Соціально-економічне прогнозування.
36. Сутність макроекономічного планування.
37. Директивне та індикативне планування.
38. Державна програма економічного і соціального розвитку України як форма макроекономічного планування.
39. Принципи макроекономічного планування. Система показників макроекономічних планів.
40. Методи планово-економічних розрахунків.
41. Структура макроекономічного плану.
42. Фінансова та бюджетна системи.
43. Доходи Державного бюджету.
44. Видатки державного бюджету.
45. Класифікація фінансування бюджету.
46. Класифікація державного боргу.

47. Збалансованість Державного бюджету.
48. Складові бюджету України.
49. Стадії бюджетного процесу.
50. Сутність фінансової децентралізації.
51. Державне регулювання регіональної економіки.
52. Податки: сутність, економічна природа, функції.
53. Податкова політика як засіб регулювання економічних процесів.
54. Роль податків у регулюванні соціальних процесів.
55. Проблеми формування податкової політики в Україні.
56. Соціальна політика держави: цілі, пріоритети, принципи
57. Сутність природного середовища як об'єкта державного регулювання.
58. Національний рівень державного регулювання охорони природи та природокористування.
59. Регіональний рівень управління охороною природи та природокористуванням.
60. Місцевий рівень управління природоохоронною діяльністю.

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ (PCO)

1. Рейтинг студента з кредитного модуля складається з балів, що він отримує за:

- виконання та захист практичних завдань (8 практичних занять);
- виконання модульної контрольної роботи;
- виконання реферативної роботи.

2. Критерії нарахування балів.

2.1. Практичні завдання оцінюються в 5 бали кожний за такими критеріями:

- за якісне виконання без помилок – 5-4 бали;
- за несвоєчасну здачу – 3 бали.
- з певними недоліками – 2-1 бали;
- не виконано – 0 балів.

2.2. Модульна контрольна робота оцінюється в 20 балів за такими критеріями:

- «відмінно» – повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації) – 20..18 балів;
- «добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75 % потрібної інформації) або повна відповідь з незначними неточностями – 17..12 балів;
- «задовільно» – неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації) та незначні помилки – 13...9 балів;
- «незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам до «задовільно» > 8 балів.

2.3. Реферат оцінюється у 40 балів за такими критеріями:

- «відмінно» — творчо виконана робота 40-36 балів;
- «добре» – роботу виконано з незначними – 35-30 балів;
- «задовільно» – роботу виконано з певними помилками– 29-24 бали;

- «незадовільно» – роботу не зараховано (завдання не виконане або є грубі помилки) – 0 балів.

За кожний тиждень затримки із поданням реферату нараховуються штрафні –2 бали (усього не більше – 8 балів). Наявність позитивної оцінки з реферату є умовою допуску до залікової контрольної роботи.

2.4. Залікова контрольна робота оцінюється із 60 балів. Контрольне завдання цієї роботи складається з трьох запитань з переліку, що наданий у додатку до робочої програми КМ.

Кожне запитання оцінюється з 20 балів за такими критеріями:

- «відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації), надані відповідні обґрунтування та особистий погляд – 20 - 18 балів;
- «добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), що виконана згідно з вимогами до рівня «умінь», або незначні неточності) – 17...15 балів;
- «задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації, що виконана згідно з вимогами до «стереотипного» рівня та деякі помилки) – 14...12 балів;
- «незадовільно» – незадовільна відповідь – 0 балів.

3. Умовою позитивної першої атестації є отримання не менше 27 балів, другої атестації – отримання не менше 45 балів за умови зарахування реферату.

4. Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, за умови зарахування реферату, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею (п.6). Якщо сума балів менша за 60, але розрахункова робота зарахована, студент виконує залікову контрольну роботу. У цьому разі сума балів за виконання реферату та залікову контрольну роботу переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею п. 6.

5. Студент, який у семестрі отримав більше 60 балів, але бажає підвищити свій результат, може взяти участь у заліковій контрольній роботі. У цьому разі остаточний результат складається із балів, що отримані на заліковій контрольній роботі та балів з реферату.

6. Таблиця переведення рейтингових балів до оцінок:

Бали	Оцінка
100...95	Відмінно
94...85	Дуже добре
84...75	Добре
74...65	Задовільно
64...60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
не зараховано	Не допущено

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА РЕСУРСИ

1. Барінов В. В., Скорик Г.І. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Львів. Видавництво Львівської політехніки, 2016. 473 с.
 2. Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки : навч. посібник. Київ : Хай–Тек Прес, 2017. 427 с.
 3. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 428с.
 4. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики : навч. посібник. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.
 5. Пармаклі Д.М., Пармаклі Д. М., Філіппова С.В., Добрянська Н. А. Історія економічних вчень: навч. посібник. Одеса, 2018. 113 с.
 6. Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html
 7. Шумська С. С. Макроекономічне прогнозування : навч. посібник. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 176 с. 14.
- Ресурси:
8. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
 9. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
 10. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>